

کوروش بزرگ (کوروش شناسی)

کوروش یا کورش ؟ نگارش صحیح نام

نویسنده: شمشاد امیری خراسانی
انتشار: ۱۰ آبان ۱۳۹۵ ۴۰ دقیقه مطالعه

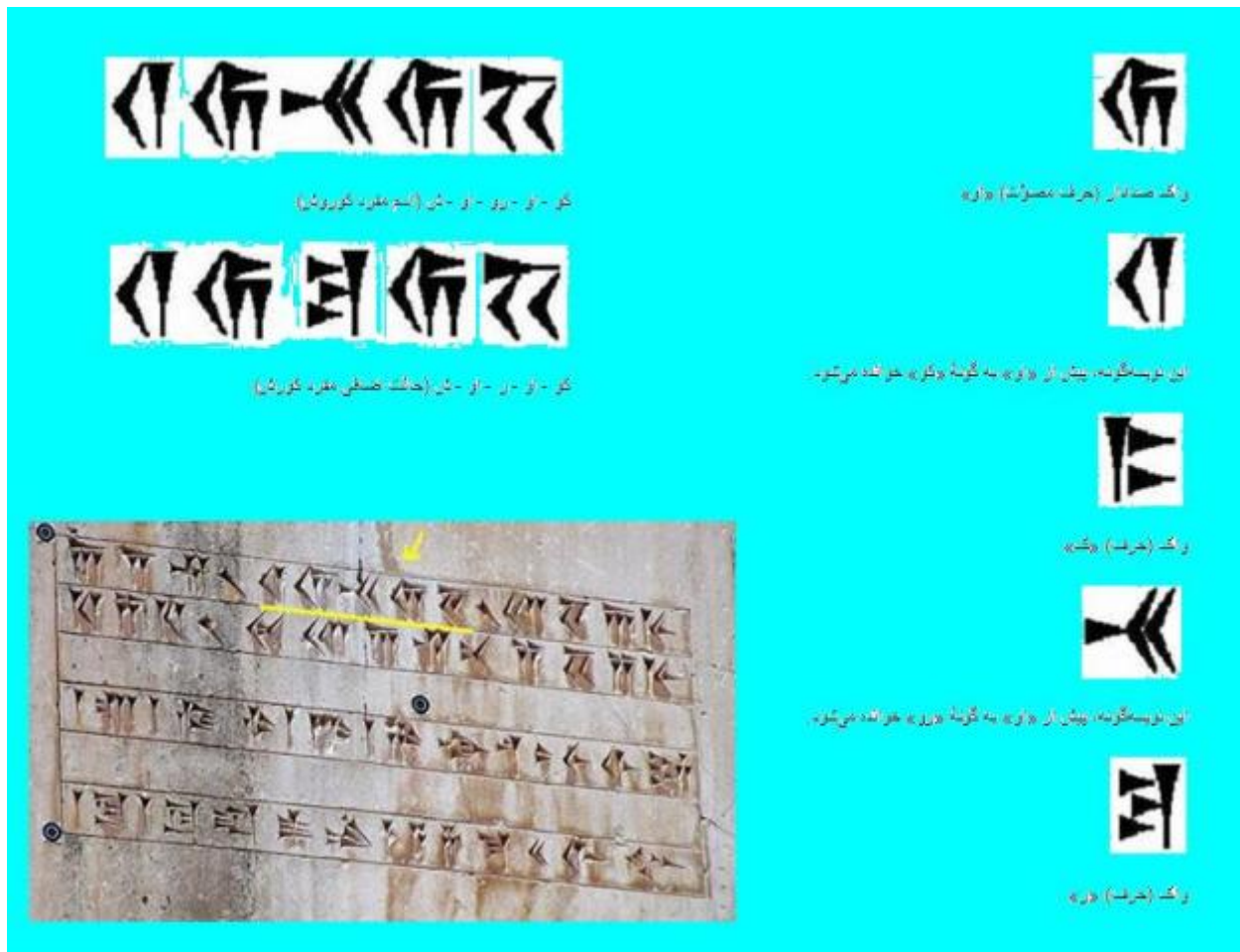

چکیده مقاله

مهرداد معمارزاده طهران (ایرانمهر) امروزه برخی درباره نام‌واژه کهن «کوروش» سردودمان جهان‌شاهی هخامنشی، در این اندیشه فرورفته‌اند که می‌بایست این نام را به گونه «کورش» نوشت، نه «کوروش». سندهایی چند نیز برای این مدعا برمی‌شمارند. در اینجا به بازگفت برهان‌هایی می‌پردازیم که نشان می‌دهد نگارش این نام‌واژه در ادبیات دیروز و امروز فارسی، با آوانگاری سرشتین «کوروش» همخوان و هماهنگ بوده است و می‌باشد. برخی در این باره می‌گویند، «می‌بایست به سنت خط و زبان فارسی پایبند بود، و از آن رو باید ضبط کورش را به کا

پارسیان دژ / کوروش بزرگ (کوروش شناسی)

مهرداد معمارزاده طهران (ایرانمهر)

امروزه برخی درباره نام‌واژه کهن «کوروش» سردودمان جهانشاهی هخامنشی، در این اندیشه فرورفته‌اند که می‌بایست این نام را به گونه «کورش» نوشت، نه «کوروش». سندهایی چند نیز برای این مدعا برمی‌شمارند. در اینجا به بازگفت برهان‌هایی می‌پردازیم که نشان می‌دهد نگارش این نام‌واژه در ادبیات دیروز و امروز فارسی، با آوانگاری سرشتین «کوروش» همخوان و هماهنگ بوده است و می‌باشد.

برخی در این باره می‌گویند، «می‌بایست به سنت خط و زبان فارسی پایبند بود، و از آن رو باید ضبط کورش را به کار ببریم».

اما باید دانست، چنانچه بخواهیم سراپا به همه سنت‌های یک‌هزاره گذشته (دوره اسلامی) پایبند باشیم، بایستی آنچه را در اسکندرنامه‌ها آمده و نیز ناروایی چون مهد و خاستگاه دانش و تمدن بودن یونان باستان و... نیز را بپذیریم. از سویی، آگاهیم بیشتر پژوهندگان سده‌های سوم تا سیزدهم قمری ناتوان بر خواندن خط‌های میخی و پهلوی بوده، و تنها شیوه سینه به سینه در خوانش نام‌واژگان کهن به کار می‌رفته است. بنابراین پایبندی چشم و گوش بسته به سنت‌های پیشین، به تنهایی نمی‌تواند راهنمای خوبی برای دریافت آنچه در تاریخ نهان مانده، به شمار آید.

به هر روی، در این باره برخی دو گونه ضبط Kuroš و Kuruš را مثال آورده و ریخت نخست را کورش و دومی را نیز کوروش خوانده‌اند. بنابراین در اینجا می‌خواهیم به بررسی هجانگاری این واژگان بپردازیم؛ و پیش از آن یادآور می‌شویم، با آنکه برخی ضبط فارسی «کوروش» را می‌پسندند، اما هیچگاه نمی‌گویند که هجانگاری این واژه می‌تواند به گونه‌های دیگری چون کورش، کورش و کورش نیز خوانده و هجا گردد.

برخی می‌گویند، «واژگانی مانند کورش، سده‌ها در زبان فارسی فراموش شده بود...». با آنکه این گفته ایشان با سندهایی از متون فارسی و عربی و همچنین تفسیرهای قرآن، همخوانی ندارد؛ اما به هر رو، چون شیوه کاربرد و خوانش این واژه تنها به گونه سینه به سینه انجام یافته است و نه خوانش متن‌های کهن، بنابراین نمی‌توان کاربرد شکل «کوروش» در متن‌های نه چندان پرشمار از این دست را روند طبیعی فراگشت یک واژه در دل زبان مادر دانست. همچنین امروزه برخی تلفظ باستانی نام «کوروش» را بی‌ارتباط با ضبط این نام در خط کنونی فارسی می‌دانند. اما باید دانست، در فارسی نو، هم‌اکنون نیز واژگانی داریم که واک صدادار «او» در آن‌ها به گونه «^۲» خوانده می‌شود، مانند خورش (خرشت)، یورش (یُرش)، هولناک (ه-و-لناک) و جز آن.

به هر روی، این نام در همه تمدن‌های دیگر که در دولت هخامنشی جذب شدند نیز به همین شکل «کوروش» ثبت شده است. اگرچه در تورات، آن را به شکل «کورَش» می‌بینیم که شکل اکدی (برگرفته از ایلامی) آن را نشان می‌دهد. پلوتارک و کتزیاس، نام کوروش را شکلی دگرگون‌شده از «خور-وَش» (به مانند خورشید) دانسته‌اند. ثبت یونانی کوروش نیز به شکل «کوروس» بوده که رومیان آن را با آوانگاری لاتین به شکل «سایروس» ثبت کرده‌اند. همین نام در زبان‌های اروپایی رواج یافت و خوانش فرانسوی آن در دوران مشروطه دوباره به ایران بازگشت. به همین رو، این نام با گذر از یونانی، لاتین و فرانسه، به «سیروس» (نه سیُرس) تبدیل شد و در فارسی امروزین نیز رواج یافت.

از سویی، در نگارش خط فارسی، نکته‌ای با نام «وزن دیداری واژگان» نیز در برگزیدن ریخت و شکل نوشتاری یک واژه، تاثیرگذار است. بدین معنا که، در یک نگاه می‌توان فهمید نگارش واژه «کوروش» وزین‌تر و پرمایه‌تر از نگارش این واژه به گونه «کورَش» می‌باشد.

ادبیات فارسی این ویژگی را در شعر خود نیز دارد. بدینگونه که یک چامه نمی‌تواند از دید آوایی، دو بخش ناموزون و ناهمخوان با هم داشته و یا آنکه گرانیگاهش به یک سو خمیده شده باشد. اگرچه که این مبحث به زیبایی‌شناختی و فلسفه درونی خود خط بازمی‌گردد، اما به هر رو این یک ویژگی و مفهوم شرقی است. در پایان، بهتر است ما نیز مانند نیاکانمان، بنویسیم کوروش و بخوانیم کورش.

منبع : <http://www.iranboom.ir/nam-avarar/koroshe-bozorg/16738-korosh-koorosh-9508.html>

ارجاع به این مقاله

شمشاد امیری خراسانی، «کوروش یا کورش ؟ نگارش صحیح نام»، پارسیان دژ، ۱۳۹۵.

خواندن مقاله و پیوست‌های آن در وبسایت پارسیان دژ

نشانی ثابت این نسخه:

<http://parsiandej.ir/articles/1871/pdf/کوروش-یا-کوروش.pdf>

آخرین ویرایش مقاله: ۱۲ مرداد ۱۴۰۵